

د کرنیزو لیسو خبرلیک

څلورم کال، شپږمه گڼه د ۲۰۱۵ کال د می میاشت

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي ښوونو د نظارت او ارزونې د ریاست له رییسې آغلې شیرینه تمیل سره مرکه

ښوونو محترم معینیت د انسان په تنگه کې موسسې څخه غوښتنه کوي چې د کرنې له مسلکي لیسو سره دې خپلې مرستې په راتلونکي کې هم جاري وساتي.

اتم پوښتنه: که په مشخص ډول ووايي چې ستاسې کارکوونکي د څه شي نظارت کوي او ولې؟

د نظارت او ارزونې ریاست د کرنې د لیسو د ارزونې لپاره کوم ځانگړی فورم نه لري او له هغو فورمونو څخه کار اخلي چې د نورو مسلکي ښوونځیو د ارزونې لپاره کارول کېږي.

د نظارت د ریاست کاروونکي یواځې د مسلکي ښوونځیو د احصایوي برخې (د زده کوونکو شمیر، د استادانو شمیر، د نارینه او ښځینه زده کوونکو ترمنځ توپیر، د مالوماتي ټکنالوجۍ د وسایلو شمیر، د چوکیدو شمیر او د تشکیل شمیر) نظارت کوي.

زموږ د نظارت کارکوونکي هغه فورم کاروي کوم چې د ښوونځیو د چارو د محترم ریاست له خوا کارول کېږي. اوسمهال د نظارت او ارزونې ریاست

پنځم پوښتنه: په تیر کال کې له کومو ننګونو سره مخامخ شوي؟

تیر کال په کارونو کې په ریښتیا سره له ډیرو ننګونو سره مخامخ شو. له ټولو لویه ننګونه په ولایتونو او په ټول هیواد کې امنیتي ننګونې دي. ډیر ځلي ولایتونو ته د نظارت د کارکوونکو سفرونه ستونزمن کېږي. او په دې برخه کې بله ستونزه هم د تخنیکي او مسلکي ښوونو د معینیت او پوهنې د ولایتي ریاستونو ترمنځ نا همغږي او د همکاري نشتون دی چې دا د نظارت او ارزونې د ریاست لپاره یوه ننګونه ده.

- په ولایتونو کې د مسلکي استادانو نشتون، د مسلکي لیسو لپاره د ودانۍ نشتون هم د مسلکي او تخنیکي ښوونو د معینیت لپاره ننګونه ده.

- په ولایتونو کې د مسلکي لیسو لپاره د غیر مسلکي مدیرانو گومارل

- د ولایتونو په مسلکي لیسو کې د سرپرست مدیرانو

پوښتنه: آغلې رییسې! مهرباني وکړئ د انسان په تنگه کې موسسې د کرنیزو اخبار لوستونکو ته خپل ځان ور وپېژنئ!

زما نوم شیرینه تمیل دی د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي ښوونو د نظارت او ارزونې د رییسې په صفت کار کوم. د نظارت او ارزونې ریاست له یو نیم کال څخه را په دیخوا د ښاغلي معین صاحب محمد آصف ننگ په نوښت رامنځته شو.

زه په ۲۰۰۵ کال د ادبیاتو پوهنځي د پښتو له څانګې څخه فارغه شوي يم او مخکې له دې چې خپل لسانس تر لاسه کړم، د استاد او د تخنیکي او مسلکي ښوونو د معینیت د ښوونځیو د چارو په ریاست کې د آمر په توګه دنده ترسره کوله.

په کال ۲۰۱۲ کې د نظارت او ارزونې د ریاست د سرپرست په توګه او په ۲۰۱۴ کال کې د آزادي سیالۍ په پایله کې چې د دولت لخوا ترسره شوه، د لوړو نمرو په اخیستلو سره د نظارت او ارزونې د رییسې په توګه و ټاکله شوم. د خپل کار په دوره کې مې ډیر ستاینلیکونه د تخنیکي او مسلکي ښوونو د معینیت او نورو ریاستونو لخوا تر لاسه کړي دي.

دوهم پوښتنه: په ۱۳۹۴م کال کې د ریاست او ارزونې د ریاست پلانونه څه دي؟

د نظارت او ارزونې ریاست پر خپل داخلي پراختیا باندې کار کوي ترڅو په ۱۳۹۴ کال کې یو څه بدلونونه رامنځته کړي. د نظارت او ارزونې ریاست به په دوو ډیپارتمنتونو وویشل شي یو د نظارت او ارزونې او یو نوی ډیپارتمنت د پابلو (نتایج) دی چې د پابلو آمریت به په تشکیل کې نوی وي. غوږم د ۱۳۹۴ کال په ترڅ کې د نظارت او ارزونې فورمې ته پراختیا ورکړم.

د مسلکي لیسو نظارت به په سیستماتیک ډول پرمخ ولاړ شي او هر کال به زموږ نظارت دوه ځلي د ولسوالیو او درې ځلي به د مرکز له مسلکي لیسو څخه ترسره شي. همدارنګه موږ غواړو په مسلکي لیسو کې د نویو شاملینو د نوم لیکنې لپاره د فیس د اخیستلو یو سیستم وکاروو.

دریم پوښتنه: د نظارت او ارزونې په ریاست کې څومره شمیر کارکوونکي لري؟

په ټوله کې د نظارت او ارزونې ریاست پنځه مدیرتونه لري چې د کرنې مدیریت، د ادارې او حسابدارۍ مدیریت، د تخنیکي ښوونو مدیریت، د صنایعو د ښوونې مدیریت او عمومي مدیرتونه څخه عبارت دي چې هر مدیریت ځانګړی آمر لري چې هر مدیریت د آمر لخوا پرمخ بیول کېږي. موږ په هر مدیریت کې له ۶ څخه تر ۸ کسه کارکوونکي لرو چې په ټولیز ډول د نظارت او ارزونې په ریاست کې ۳۹ تنه کارکوونکي کار کوي.

څلورم پوښتنه: د نظارت او ارزونې ریاست د کارکوونکو د ظرفیت د لوړولو لپاره مو کوم اقدامات په پام کې نیولي دي؟

هغه فرصتونه چې زموږ د کار کوونکو د ظرفیت د لوړولو لپاره د انسان په تنګه کې موسسې لخوا چمتو شوي وو، درنښت کوو چې د نظارت او ارزونې د ریاست کارکوونکو ته یې د پښوونیزو نظارت او ارزونې وسایل وروپېژندل او زموږ کارکوونکو ته یې د هغو په تطبیق کې ترپنګونه ورکړل.

او همدارنګه د AWDP موسسې د نظارت او ارزونې کارکوونکو ته د نظارت او ارزونې د زدکړې ترپنګونه ترسره کړل چې زموږ د کارکوونکو د ظرفیت په لوړولو کې یې ډیره اغیزه درلوده. د نظارت او ارزونې رهبري هیئت غواړي چې د خپلو کارکوونکو د ظرفیت د لوړولو لپاره داخلي ورکشاپونه هم تر لاسه کړي.

درنو لوستونکو! په ځانګړي ډول د کرنې دلیسو او انستیتوتونو درنو زده کوونکو، ښوونکو او مدیرانو

دا د ستر ویاړ ځای دی چې د کرنې د لیسو شپږمه شمیره خبرلیک تاسو ته وړاندې کوم. د تیرو گڼو پشان دا ځل هم تاسو ته د کرهڼې په برخه کې نوښتونو، د هغو زده کوونکو او ښوونکو سره مرکه چې په ځینې په زړه پورې فعالیتونو کې یې برخه اخیستې وه او د پښوونې او د تخنیکي او مسلکي ښوونو د معینیت پر پلانونو په اړه مالومات چمتو کړي دي. تاسې هم چې کله دا خبرلیک تر لاسه کړ، هغه د ټولګیو او دهلیزونو پر دیوالونو ولګوئ تر څو زده کوونکي هغه ولوستلی شي.

زه غواړم ستاسې پام دهغو زده کوونکو په اړه مقالې ته جلب کړم چې د کرنیزو تولیداتو کمپنیو ته د کار دزکړې دورې لپاره تللي وو او د انجنیر نهضت الله لخوا لیکل شوي ده او همدارنګه له همدې زده کوونکو سره مرکه هم شوې چې د زدکړیالۍ په دوره کې یې برخه اخستې او هغه یې په بریالیتوب پای ته رسولې ده او زده کوونکو ویل: چې د کار دزکړې په دوره کې دې ټول زده کوونکي برخه واخلي.

تاسې هم له کومه خنډه پرته د کرنیزو تولیداتو له کمپنیو، انجو گانو، یا ستاسې د ښوونځي په خواکې دولتي مسوولینو سره خبرې وکړئ. دا کسان به خوشاله شي چې تاسې سره مرسته وکړي او تاسو له دوی څخه څه ورتیاوې زده کړئ. که تاسې دکار د زدکړې په پیلولو کې د مرستې غوښتونکي یاست، مهرباني وکړئ له انجنیر نهضت الله nahzatullah.nahzat@peopleinneed.cz یا د پښ له کوم بل کارکوونکي سره اړیکې ونیسئ.

څرنگه چې تاسې پوهیږئ د پښوونې د خپلو مرستو په تګلارو کې بدلون راوستلی دی او اوس موږ له ټاکلو ازمایښتي ښوونځیو سره کار کوو او د تخنیکي او مسلکي ښوونو د معینیت سره یوځای ددوی د چارو ارزونه کوو او تر ټولو فعال ښوونځي د نمونه ښوونځیو په توګه ټاکو. د لازياتو مالوماتو لپاره تاسې کولی شئ په دې گڼه کې د «ازمایښتي لیسې، نمونه لیسې او د کرنو نظارت» تر عنوان لاندې لیکنه ولولئ. که اوسمهال ستاسې لیسه د پښ په ازمایښتي لیسو کې نده شامله او هیله لری چې ستاسو ښوونځی هم یو آزمایښتي ښوونځی شي، نو له موږ سره اړیکې ونیسئ.

تاسو ته د یو بریالي ښوونیز کال هیله لرم او زده کوونکو لپاره مو د ډیرو په زړه پورې عملي کارونه د غوښتنې په تمه!

په ډیر احترام

متوش بارکویڅ، د پښوونې د موسسې د ښوونې او روزنې د پروګرام منیجر

په دې هڅه کې دې ترڅو د مسلکي لیسو د نظارت لپاره نوي فورمې چمتو کړي.

نهم پوښتنه: تاسې د نظارت له پابلو سره څه ډول عمل کوئ؟ آیا د مالوماتو د داخلولو لپاره کوم ځانګړی دیتابیس لری؟ او تخنیکي او مسلکي ښوونو معینیت د پابلو په اړوند څه کار ترسره کوي؟

ځواب: کله چې د نظارت او ارزونې ریاست کارکوونکي د نظارت فورم ډک کړي، یوه کاپي د پوهنې محترم ریاست ته ورکوي ترڅو د هغو تاییدي تر لاسه کړي او اصلي فورمه د نظارت او ارزونې ریاست ته په کابل کې د تاییدي لپاره تسلیموي.

کله چې د نظارت او ارزونې محترم ریاست د وړاندیزونو د فورم څیړنه کوي او وړاندیزونه روښانه کوي بیا یې د مسلکي او تخنیکي ښوونو معینیت ته وړاندې کوي ترڅو هغوی سکتوري ریاستونو ته لارښونه وکړي او د نظارت او ارزونې پر وړاندیزونو غور او عمل وکړي. څرنگه چې مخکې مو هم یادونه وکړه، د نظارت او ارزونې ریاست کوم ځانګړی دیتابیس د مسلکي لیسو د شمیرو د راټولولو لپاره نه لري. د نظارت او ارزونې ریاست یو لږ کرنې پیل کړي دي څو وکولی شي د شمیرو د راټولولو لپاره یو ځانګړی دیتابیس ته پراختیا ورکړي. اوس مهال یواځې د ښوونکو د ارزونې لپاره یو دیتابیس شته چې هغه هم بشپړ ندي.

د نظارت او ارزونې د ریاست آغلې رییسې! ستاسې څخه یوه نړۍ مننه چې موږ ته مو د مرکې لپاره خپل وخت راکړ.

کار کول

- په ولایتونو کې د مسلکي او تخنیکي ښوونو د معینیت د استازیتوب لپاره د غیر مسلکي کارکوونکو گومارل

- د مرکز او ولایتونو د مسلکي لیسو د زده کوونکو لپاره د درسي موادو نشتون

شپږم پوښتنه: په دې ننګونو څرنگه لاس بری کیږئ؟

موږ د ټولو ولایتونو د پوهنې ریاستونو ته لیکونه استولي او له هغو مو غوښتنه کړې ده چې زموږ د نظارت او ارزونې له کار کوونکو سره د مسلکي لیسو د نظارت او ارزونې په بهیر کې مرستې او همکاري وکړي.

همدارنګه موږ له ځینې انجو گانو څخه هم غوښتنه کړې ده چې مسلکي لیسو د تدریس د ستونزو په له منځه وړلو کې مرسته وکړي تر څو لیسې وکولی شي د تدریس لپاره د ښه کیفیت درسي مواد ولري.

اوم پوښتنه: څرنگه چې تاسې خبر یاست د انسان په تنګه کې موسسه د ۲۰۰۵ کاله راپدېخوا د کرنې د مسلکي ښوونځیو د پراختیا لپاره هڅې کوي، د نظارت او ارزونې محترم ریاست د انسان په تنګه کې موسسې فعالیتونه د کرنې د لیسو د پراختیا لپاره څرنگه ارزوي؟

د نظارت او ارزونې ریاست د انسان په تنګه کې موسسې له ټولو کرنو او فعالیتونو درنښت کوي، نه یواځې دا ریاست بلکې د تخنیکي او مسلکي ښوونو د معینیت ټول ریاستونه د انسان په تنګه کې موسسې د کرنو درنښت او قدرداني کوي. د تخنیکي او مسلکي

د کار د زدکړې د دوه میاشتني دورې له زده کوونکو سره مرکه

ستاسې سره دا مرکه د پن په خبرلیک کې خپرېږي او په هیواد کې د کرنې ټولو مسلکي ښوونځیو د زده کوونکو او استادانو لاس ته رسېږي، دوی ته ستاسې پیغام څه دی؟

زما وړاندیز د مسلکي ښوونځیو مدیرانو او استادانو ته دا دی چې هرڅومره کولی شي د خپلو زده

ترسره کول. دا په دې مانا چې موږ نه یواځې د نیالگیو د کرلو کرنې ترسره کولې نور کارونه مو هم ترسره کول. موږ هره کرنه په عملي بڼه ترسره کوله او د کمپنۍ کارکوونکو به موږ ته ټول شیان تشریح کول. موږ اوس د خپل کار د زدکړې په وروستي پړاو کې یو او د خپلو ډیری کړنو پایلې په عمل کې وینو.

گروپونو کې تنظیم شول، هر گروپ د اړونده څانګې پر بنسټ کمپنۍ ته وروپیژندل شول. دا چې موږ ولې په دې برخه کې یو، موږ د نباتي څانګې په برخه کې درس ویلی نو ځکه موږ د عملي تجربو د ترلاسه کولو لپاره دلته راغلي یو.

څرنگه چې مالومېږي تاسې پلاستيکي کڅوړې له خاورې څخه ډکوي، په هغه موده کې چې دلته وئ، یواځې مو همدا کارونه کړي او که نور کارونه مو هم ترسره کول؟

دلته موږ ته په درې ډوله ښوونه کیږي: اوریدو، کتلو او تر سره کولو پواسطه. کله مو چې غوښتل هغه ډول نباتات وکړو چې مو ورسره آشنایي نه وه، د گومارل شوي کس لخوا د هغه په

اړه مالومات راکول کیدل چې دا نبات له کومې کورنۍ څخه دی او د شونتیا په مهال به د هغه نبات مارفولوژیکي جوړښت هم راته ښودل کیدل، بیا به یې د روزلو شرایط، د اړتیا وړ تودوخه، تر پلاستیک لاندې یا په شنو خونو کې د ایښودلو ګټې، د تخم د راشنه کیدو د مودې په هکله یې مالومات راکول او د اړینو کړنو په هکله یې ښوونه کوله، بیا به مو په علمي او مسلکي توګه فعالیتونه

مزار شریف په ښار کې دی. په دې فارم کې د مختلفو پېرودنکو لپاره نباتات، گلان او چمن تولیدیږي. دوی د گلانو، زینتي بوټو او ونو په تولید او پلورلو کې فعالیت کوي. چې د عمومي ځایونو، پارکونو، کورونو او دفترونو د سرسبزۍ لپاره کارول

کیږي. دوی د میوه لرونکو ونو نیالګي او سبزیجات هم تولیدوي. تاسو د ام البلاد سبز فارم ته څرنگه وروپیژندل شوي او خپل عملي کارونه مو دلته څرنگه پیل کړل؟

د انسټیټوټ مدیریتي ټیم موږ ته یو ښه زبیری راکړ چې د پي آی ان موسسې یو نوی پروګرام پیل کړی چې له مخې یې د څوارلسم ټولګي محصلین ددوی د رشتې پر بنسټ د کار د زده کولو لپاره خصوصي کمپنیو ته ورپیژني. هغه محصلینو چې غوښتل په دې پروګرام کې برخه واخلي، د انسټیټوټ ادارې ته ورغلل. ددوی لست جوړ شو او په لس کسيزه

د انسان په تنګسه کې موسسې (پن) د کار د زدکړې پروګرام د کرنې د لیسو او انسټیټوټونو د زده کوونکو لپاره د خصوصي بنسټونو په مرسته پیل کړی، د خبر لیک په دې ګڼه کې د پروګرام په اړوند د لازياتو مالوماتو لپاره ستاسې پام اړوو. د تجارت د وړتیاوو د زده کوونکو سره مرکه:

مهرباني وکړئ خپل زخان را وپيژنئ او ووايئ چې ولې دلته راغلي يي؟

زما نوم نوازش دی د بلخ د کرنې او وېترنرۍ د نباتي څانګې د ۱۴ ټولګي محصله یم. دلته مو د راتلو لامل د کرنې د عملي زدکړې په اړوند د ځینو وړتیاوو ترلاسه کول دي ترڅو په راتلونکي کې وکولی شم د خپلو وړتیاوو په مرسته مهمې کرنیزې کړنې تر سره کړم.

هغه کمپنۍ چې تاسې ورسره د کار د زده کوونکو په توګه بوخت یئ، څه نومېږي او په کومو برخو کې کار کوي؟

دا کمپنۍ ام البلاد سبز نومېږي او د

د ام البلاد سبز د خصوصي فارم له مسوول محترم امیر شاه خان سره مرکه

او د کرنې خصوصي کمپنیو ته ستاسې وینا او وړاندیز څه دي؟

په دې وطن کې کارونه له صفره پیل شوي دي، حکومت د کرنیز هیواد او ټولنې د اړتیاوو سره سم، یو په بل پسې د کرهڼې مسلکي ښوونځي جوړ کړل، د اقتصادي کمزورتیا او د ښوونځیو د تجهیزاتو په نشتون کې د مسلکي ښوونځیو د زدکړې کیفیت ښه نه دی. نو اړینه ده چې موږ هریو د مسلکي ښوونځیو ترخوا ودریږو، او د زده کوونکو لپاره د عملي زدکړو فرصتونه چمتو کړو.

ستاسې له مالوماتو او له زده کوونکو سره د مرستې له امله مننه کوم.

مرکه کوونکي: فضل الدین امیني

تاسې څومره شمیر محصلین په خپله کمپنۍ کې منلي دي او کومې وړتیاوې دوی ته زده کوي؟

له موږ سره ۳۰ تنه زدکړیالان کار کوي، محصلین په درې لس تنیزو گروپونو ویشل شوي دي، دوه گروپونه د هلکانو او یو گروپ د نجونو دی. د مهال ویش سره سم هر گروپ په اونۍ کې دوه ځلې زموږ د پوهو روزونکو تر لارښوونې لاندې د گرین هاوسونو د جوړولو، مدیریت او ګټې یې، د تکثیر شرایط، د نبات د تکثیر تګلارې، د زینتي بوټو چمتو کول په بازار کې د پلورلو لپاره د شني ساحې د جوړولو طرح او ډیزاین او کرل او په دې ځای کې د شته نباتاتو د پیژندلو زدکړه کوي.

په گران هیواد کې د مسلکي ښوونځیو

او د کرنې مسلکي ښوونځیو استادان یې رابولي وو، ګډې غونډې یې په لاره واچولې. ددوی له موخو څخه یوه د نوموړو سکټورونو او د کرنې او مالدارۍ مسلکي ښوونو د موسسو همغږي کول وو، بیا مو په کابل کې د کرنې د مسلکي ښوونځیو په ستر نندارتون کې چې د پن لخوا چمتو شوی وو، برخه واخیسته او خپل تولیدات مو نندارې ته وړاندې کړل. د کرنې د مسلکي ښوونځیو د فعالیتونو په کتلو او ددوی او زموږ د فعالیتونو تر منځ د اړیکو له امله زه وهڅیدم چې د کرنې له مسلکي ښوونځیو سره باید کار وکړم او ددوی زده کوونکي د زدکړیالانو په توګه ومنم.

د دلچسپۍ له نه شتون سره مخ شوم، فکر مې وکړ چې دا زده کوونکي به د استادانو د فشار په وجه دلته راغلي وي او له زده کړې سره کومه مینه نه لري. وروسته له دې چې فعالیتونو پیل شول، داسې مالومیدل چې (د کار شرایط او د تیوریک او عملي کار ترمنځ د اړیکو له امله) ددوي مینه او کنجکاوې ډیره زیاته شوې ده.

تاسې د بلخ د کرنې او وېترنرۍ د انسټیټوټ له محصلینو سره خپلې مرستې څرنگه پیل کړي؟

د انسان په تنګسه کې موسسې پي آی ان یو کارکوونکي د نهضت الله نهضت په نامه د بلخ ولایت یوشمیر خصوصي سکټورونه چې د کرنیزو محصولاتو په تولید او مالدارۍ کې فعالیت کوي

ښاغلی امیر شاه خان! مهرباني وکړئ د هغو فعالیتونو په اړه لنډ مالومات را کړئ چې تاسې یې ترسره کوي؟

څرنگه چې له نوم څخه یې مالومېږي زموږ د سرسبزي فارم د کورونو، د دولتي او خصوصي دفترونو باندې طبیعي شنه تولیدات پلوري. زموږ تولیدات ډیری د بازار د غوښتنې سره سم د زینتي بوټو، چمن کرلو، د زینتي بوټو پیوند او اصلاح او د میوه لرونکو بوټو پر تولید تمرکز لري.

څرنگه چې گورو دلته د بلخ د کرنې او وېترنرۍ انسټیټوټ محصلین په رضا کاره کړنو بوخت دي، ستاسې نظر ددې محصلینو د استعداد او وړتیاوو په اړوند څه دی؟

په لومړنیو ورځو کې د نجونو او هلکانو

د خاورې پي اچ

تعريف:

د خاورې پي اچ د خاورې تيز اربيت (acidity) يا قلويت (alkalinity) بڼيې. چې د خاورې د عكس العمل (soil reaction) په نامه هم ياديږي.

د خاورې پي اچ دا بڼيې كومه خاوره تر كومي كچې د زهري توكو لكه المونيم او منگنيز لرونكې ده يا بڼايي د خاورې ځينې توکي كم وي لكه كلسيم او مگنيزيم چې په پايله كې مالوميزي چې آيا چوني يا ليم ته اړتيا شته كه نه.

په خاوره كې د نبات لپاره اړين غذايي توکي د خاورې له پي اچ سره اړيکې لري.

ولې د خاورې پي اچ د اهميت وړ دی؟

ستاسې د خاورې پي اچ څه ډول دی؟ آيا پوهيږی چې د خاورې د پي اچ کچه د خاورې دغذائيت او د ودې کيفيت اغيزمن کوي؟ که تاسې غواړئ چې خوندور سابه وکړئ، نو د خاورې د پي اچ په هکله د مالوماتو درلودل ډير اړين دي.

د خاورې د پي اچ مطالعه د خاورې د تيز ابيت او قلويت کچه مالوموي چې په دواړو باندې پوهيدل د نبات د ودې او لوييدو لپاره مهم دي. دا ددې لپاره مهمه ده چې نبات ته وړتيا ورکوي چې په څه ډول اړين توکي له خاورې څخه ترلاسه کړي او د خاورې پي اچ د خاورې د حاصل خيزی (fertility) مالومولو مهمه وسيله ده.

ځينې نباتات د خاورې له تيزابيت او ځينې يې د خاورې له قلويت سره ډير حساس دي. په همدې دليل له کرلو څخه د مخه د خاورې په pH پوهيدل ډير مهم دی چې نبات څرنگه کولی شي خپل اړين توکي له خاورې څخه ترلاسه کړي. نو ځکه د خاورې پر pH پوهيدل د کرنيزو او نورو نباتاتو د خوراکي توکو (nutritional problems) دستونزو په پيژندلو کې مرسته کوي، کيدای شي د خاورې پي اچ خاورې ته د عضوي توکو او نورو گټورو سرو د ورکولو اړتيا وښيي.

ولې د کرنی مسلکي لیسې د خاورې څیړنه ترسره کوي؟

ددې لپاره چې د خاورې په تيزابيت، قلويت او يا خنثی حالت وپيژني او دې پوه شي چې د کوم ډول نبات کرل مناسب دی او له خاورې سره د نبات د بڼه توافق لپاره د خاورې تجزيه مهمه ده.

زده کوونکو ته د تدريس او زدکړې لپاره د خاورې په پي اچ، د خاورې په جوړښت، د خاورې بافت او په خاوره کې مهم عناصرو په هکله پوهيدل مهم دي.

د خاورې د پي اچ ټاکل

د خاورې د پي اچ موندنه د دای کيټ dye kit پواسطه
د خاورې د پي اچ مالومولو يوه لاره د دای کيټ dye kit پي اچ انډکيټر پواسطه ده. دای يوه کيمياوی ماده ده چې د خاورې د پي اچ د مالومولو لپاره کارول کيږي. په يو قاب کې دای کيټ له خاورې سره گډيږي (يوه ساده لابراتواري مرسته، په لاندې انځور کې ښودل شوی دی) تر څو مشبوع شي او د يوې چمچې پواسطه مواد ښه سره گډوو.

- دا مخلوط به خپل رنگ د خاورې د پي اچ سره سم بدل کړي.

- د خاورې رنگ د رنگه کارت له رنگونو سره پرتله کيږي چې د خاورې د پي اچ د رنگونو سره سم تر تيب شوی دي.

- دا انديکيټر په سيمه کې د خاورې د پي اچ د چټک موندلو لپاره په تکراري ډول ترسره کيږي. دا کار بايد د تجربې دځاوندانو لخوا ترسره شي ترڅو د تيروتنو مخنيوی وشي.

د خاورې د پي اچ مالومولو نورې لارې عبارت دي له:

د خاورې د پي اچ ټاکل د لیتمس کاغذ په مرسته:

په پيل کې له کروندې څخه د خاورې يو څه بيلگه را

اخلو، خاوره په سلنډر يا گيلاس کې اچوو او بيا مقطري اوبه ورباندې زياتوو او ښه يې حلوو او بيا د لیتمس کاغذ په محلول کې ډوبوو او پايله يې وگورو.

د بيلگې په ډول د لیتمس کاغذ خپل رنگ ته بدلون ورکړ. يعنې په بل رنگ شو نو دا رنگ د لاندې جدول له رنگونو سره پرتله کوو کوم چې د خاورې د پي اچ د مختلفو ډولونو لپاره ټاکل شوي دي.

د خاورې د پي اچ ټاکل د پي اچ متر پواسطه:

لومړی له کروندې څخه يو څه خاوره را اخلو (د کروندې له کنج يا منځ څخه) هغه په يو سلنډر يا گيلاس کې اچوو او يو څه مقطري اوبه وراضافه کوو او د څو دقيقو لپاره يې ښوروو تر څو خاوره په اوبو کې ښه حل شي. بيا پي اچ متر په محلول کې رډو او د خاورې د پي اچ کره کچه ترلاسه کوو.

د خاورې ډيرې مهمې طبقې عبارت دي له:

۱- ډير زيات تيز ابيت ۳،۵ – ۴،۴

۲- ډير قوي تيزابي ۴،۵ – ۵،۰

۳- قوي تيزابي ۵،۱ – ۵،۵

۴- منځنۍ تيزابي ۵،۶ – ۶،۰

۵- لږه تيزابي ۶،۱ – ۶،۵

۶- خنثی يا منځنۍ خاوره

۷- لږه قلوې ۷،۴ – ۷،۸

۸- منځنۍ قلوې ۷،۹ – ۸،۴

۹- قوي قلوې ۸،۵ – ۹،۰

کله کله اړ کيږو د خپلې خوښې حاصل د ترلاسه کولو لپاره د خاورې اسيدې حالت ته لږ بدلون ورکړو، نو د خاورې د اسيدې کولو لپاره سلفر وراضافه کوو(چې د کيمياوي تعاملاتو په پايله کې په سلفورېک اسيد بدليږي.) د اوسپنې او د المونيم سلفيټونه هم د pH په کمولو کې اغيزه لري. همدارنگه د امونيم نايټريت او امونيم سلفيټ سرې هم د خاورې د اسيدې کيدو لامل کيږي او که وغواړو چې خاوره قلوې کړو ، چونه په خاوره کې

د ميوه لرونکو ونو جدول چې دخاورې د مختلف ډوله پی اچ سره مناسب دي په لاندې ډول ښودل شوي دي

بي اچ		د خاورې بڼه او د خاورې او کرنيزو محصولاتو د تعامل درجه	د حېواناتو ښه وده		
له	تر		منی	-	-
کمتر از	5.4	لوړ تيزابي			
5.5	5.9	منځنۍ تيزابي			
6	6.9	کمه تيزابي		انگور، شفتالو، ناک و زردلو	-
7	-	خنثی	-	-	الو، گيلاس او بادام
7.1	7.5	ډيره کمه قلوې			
7.6	8	کمه قلوې			

ازمايښتي لیسې، نمونوي لیسې او د لیسو او انسټیتوتونو د کارکردگی ارزونه

شي په ښارونو کې د لویو ښوونځيو په پرتله ښې پایلې لاسته راوړي. دلته مهم ټکی د ښو ښوونکو او ښه مدیریت درلودل دي.

هر کال څو ښوونځيو ته بلنه ورکول کيږي چې له دې پروگرام سره يوځای شي. که ستاسې ښوونځی لدې پروگرام سره د يوځای کيدو لپواله وي، کولی شئ له انجنير عبدالجمیل سره په دې ادرس

(abdul.jamil@peopleinneed.cz)

اړیکې ونیسئ. نویو ښوونځيو ته به د ۲۰۱۵ کال په مني کې بلنه ورکړل شي. داچې ستاسې ښوونځی به په دې پروگرام کې بريالی شي يا نه، دا په هغو پايلو پورې تړاو لري چې د کارکردگی له نظارت څخه ترلاسه کيږي.

کاروو.

لږه تيزابي خاوره (د pH ~ ۶،۵ سره) د ډيری غذايي توکو د جذبولو لپاره وړ درجه ټاکل شوی ده. همدارنگه دا ډول خاورې د غلاتو (ليگيومونو) او هغو بکترياوو لپاره وړ خاورې دی چې په خاوره کې نايټروجن نصبوي. د نباتاتو ځينې ډولونو د طبيعي شرايطو سره سم له تيزابي يا قلوې خاورو سره جوړښت کړی دی. کچالو په هغو خاورو کې چې پي اچ يې له ۵.۵ څخه کم وي ښه وده کوي. املوک او توت که خاوره ډيره هم تيزابي وي، ښه وده کوي (۴،۵<). چغندر، پنبه، کرم، چني او ځينې نورې گياوې په قلوې خاورو کې ښه وده کوي.

۱۲- په ټوله کې د افغانستان خاورې قلوې دي. قلوې خاورې معمولاً د چوني د ډبرو (کلسيم کاربونيت) له لومړنيو توکو څخه (د لوړ pH درلودونکې) منخته راغلې دي. د لوړ pH درلودونکې خاورې په وچو اقلييمونو کې ډير ليدل کيږي، ددې لپاره چې اورښتونه کلسيم او د خاورې نور بنسټيز موا ايښي. د خاورې د pH کښته راتلل يو وړو او د ننګوني وړ خوځښت دی. ځينې عملي تگلارې شتون لري لکه په خاوره کې د سلفر اضافه کول. دا به ښه وي چې په خاوره کې د عضوي توکو د ورزياتولو لپاره په راتلونکې کې له کمپوسټ او د څارويو له سرې څخه کار واخلو او دا به هم ښه وي هغه نباتات وکړو چې له قلوې چاپيريال سره ښه جوړښت کولی شي.

د ميوه لرونکو ونو جدول چې دخاورې د مختلف ډوله پی اچ سره مناسب دي په

لاندې ډول ښودل شوي دي

د ځمکني توتانو کرل او تولید

ځمکنی توت یو واښه ډوله نبات دی چې څو کلن عمر لري چې په نیمه استوایي او هغه سیمې چې معتدل اقلیم لري کرل کیږي.

د ځمکني توت علمي نوم Fragaria ananasa او د گلابو Rosaceae له کورنۍ څخه دی او یوه خوندوره، دخوښې وړ میوه گڼل کیږي.

میوه یې د تخمي کڅوړې د لرلو له امله مجتمع میوه بلله کیږي.

دې میوې ته ځکه ځمکنی توت وایي چې میوه یې د توت په څیر ده او بوټی یې د ځمکې پر مخ وده کوي. په انګلیسي ژبه ورته strawberry وایي.

په پیل کې ځمکني توت د امریکې په متحده ایالاتو

کې و پیژندل شو او له هغه ځایه د نړۍ نورو ملکونو ته خپور شوی دی او نن په فرانسې، برتانیاء، جرمني، چین او هندوستان کې په تجارتي بڼه کرل کیږي.

دا چې د ځمکني توتانو وحشي ډول د هیواد په غرنیو سیمو کې شته ددې ښکارندويي کوي چې زموږ هیواد په ځانګړي ډول د ختیځو او شمال ختیځو سیمو اقلیم ددې نبات د کرلو او تولید لپاره وړ بلل کیږي.

د ځمکني توت غذايي ارزښت:

د ځمکني توت میوه د زیات خوراكي ارزښت لرونکی دی. ددې په ترکیب کې معدني مواد لکه: کلسیم، اوسپنه او ویتامینونه شامل دي. سربیره پردې چې دا میوه په تازه ډول خوړل کیږي، د ایس کریم، چاکلیټ، مربا، صابون او عطرو په جوړولو

کې هم کارول کیږي.

د ځمکني توت شربت د محرقې او د زړه د بيمارۍ د تداوی لپاره ګټور دي. دا میوه د A او C ویتامینونو، د پوتاشیم، کلسیم، فاسفورس، پکټین (کلسیم پکټینټ)، پروټین، شحمونو او قندونو مهمه سرچینه ګڼل کیږي.

د ځمکني توت د کرلو لپاره باید لاندې ټکي په پام کې ونیول شي:

- د ځمکنیو توتانو د کرلو د ځمکي ټاکل
- د کرلو د سیمې سره د ښه جوړښت له پلوه د نبات ټاکل
- د ځمکې چمتو کول
- د ځمکني توت کرل او تکثیر
- ساتنه، د کیمیاوي سرې کارول او اوبه کول
- ملچ
- د حاصل را ټول
- د بيماريو او آفتونو مخنیوی

د ځمکنیو توتانو نباتي ځانګړتیاوې

ځمکني توتان د ځمکې پر مخ د بوټي وهلو ځانګړنه لري.

• هغه زخې چې د نبات له هر بند رنرونو څخه منځته راځي، وروسته له یوې مودې په یو نبات چې ریشنه لري، بدلیږي او د وخت په تیریدو سره ددې شمیر زیاتېږي او د ځمکې مخ پټوي.

- ددې بوټي لوړوالی له ۳۰ څخه تر ۳۵ سانتي مترو رسیږي.
- گلان یې په مکمل ډول سپین رنگ لري.
- د رسیدلې میوې رنگ یې سور او د غوښې په څیر وي.

• د سطحي ریښې درلودونکي دي. په معمول ډول ۹۰٪ ریښې یې د بوټي چارپېر د ۱۵-۲۰ سانتي مترو په واټن او ۳۰ – ۴۰ سانتي متره په ځمکه کې لاندې وده کوي.

• او د ځمکني توت یو بوټی له ۱۲-۱۸ پورې رنرونه تولیدوي.

ځمکنی توت د سطحي ریښو درلودنکی وي

د ځمکنیو توتانو مهم ډولونه:

ځمکني توتان ډیر زیات ډولونه لري چې مهم ډولونه یې عبارت دي له:

په بوریو کې د بوټو کرل

د کرنې تګلاره

تر ټولو وړاندې باید د بوریو ډکولو لپاره داسې ځای و ټاکل شي، چې هلته په کافي کچه د لمر وړانګې موجودې وي.

لمړی بوری دهغه قطي په سر اېښودل کېږي، چې په ځمکه کې خښ شوی دی او بیا وروسته د استحکام لپاره د بوری په منځ کې یو لږکی اېښودل کېږي او د لږګي شاوخوا ته د اوبو د ښه جذب

په موخه ریګ اچول کېږي او په ولاړه بوری کې خaro اچول کېږي.

د خاورۍ د ښه جوړښت لپاره باید خاوره ۱:۲:۱ برابره شي. په دې ډول، چې دوي برخې د پټي د سر خاوره (Top soil) او یوه برخه هم ښه ورسته شوې عضوي سره واچوله شي؛ خو که چیرې د پټي د سره خاوره ډېره مټه (Clay) وي اړینه ده، چې یوه

اندازه ریګ هم ور سره واچول شي.

د بورۍ چارپېر په هرو ۲۰ سانتي متره (د هر نبات لپاره مختلف واټنونه) واټن کې د اړتیا سره سم لکه په انځور کې چې ښودل شوی، سوري جوړوو او نیالۍ پکې کرل کیږي. ددې لپاره چې له ځای څخه ډیره ګټه پورته شي، کولی شو د بورۍ پر سر د لږګي چاپېر هم نیالي وکرو.

- چندلر Chandler
- دوگلס Douglas
- سلوا selva
- روبی Rubby
- Seascape(Selva+Douglas)
- Quinault

د چندلر وراپټي یې د ښو صفتونو درلودونکی دی.

د حاصل راټولول:

• له گل کولو څخه ۱۸-۴۵ ورځې ورسته ځمکني توت د پخیدو پړاو ته رسیږي او د راټولولو لپاره چمتو کیږي.

• کله چې میوه د پخیدو پړاو ته ورسیږي، په هرو ۲-۳ ورځو کې باید راټوله شي.

• د میوۍ د حاصل د مودې د اوږدولو لپاره باید د راټولولو په مهال ډیرې ځوانې او وړې میوې باید لیرې کړای شي.

• د میوې راټولول دې د مازدیګر په مهال ترسره شي.

• د راټولولو په مهال دې پاملرنه وشي چې میوه زخمي نشي.

• میوې دې په سمو ټوکریو کې راټولې شي او بیا دې په یو سور او سیوری لرونکي ځای کې وساتلې شي.

• وروسته له سړیدو او د تودوخي د کمیدو څخه دې په یو کیلويي کارتټونو کې چې سوري ولري، وتړلې شي او د خرڅلاو لپاره دې بازار ته وړاندې شي.

• د میوې په پلورلو کې دې بیره وشي ځکه چې دا میوه له ۱-۲ ورځو څخه زیاته نه ساتله کیږي.

چمتو کوونکی: حشمت الله خوښیوال د کابل د چاراسیاب د کرنې مسلکي لیسې استاد

په بوریو کې د کرلو د پیل لپاره لږکی داسې کښېښودل کیږي چې دا لږکی بوری ساتي

په بوریو کې د بوټو کرل له هغو لارو چارو څخه یوه ده، چې کولای شو په هغو ځایونو کې کار ورڅخه واخلو، چې هلته د کرنې لپاره یا امکانات نشته او یا هم ډېر لږ دي؛ لکه د اپارتمانونو په تخت بامونو او بالکونونو، د انګر په منځ کې او یا هم هغه لږه ځمکه، چې غواړو ډېره ګټه ورڅخه واخلو. په بوریو کې کرل له ځمکې څخه د اعظمي ګټې اخیستلو لپاره زمینه برابروي او په دې ډول ځمکه په عمودي بڼه کرلو ته چمتو

څلورم کال، شپږمه گڼه د ۲۰۱۵ کال د می میاشت

د کرنیزو لیسو خبرلیک

ه مخ

په ځان بسيا ښوونه اوروزنه: په لیسو کې د تجارت کنفرانس (په یوگاندا هیواد کې)

لخوا پر مخ بیول کیده او همدارنگه هغوی خپل لگښتونه او خرڅلاو په خپله ثبتول، چې په همدی کار سره هغوی وکولای شول چې په کافي اندازه په محاسبه او د تجارت د پر مخ بیولو په اړه مالومات تر لاسه کړي.

د غارکیو او د غارې دسمالونو جوړول (کینیا)

په دې تجارت کې به زده کونکو واره دسمالونه او غارکی جوړولي او په دوکاندارانو به یی پلورلې. زده کوونکو به ډیری کارونه لکه بازارموندنه، خرڅلاو او کتابداري پخپله تر سره کول.

په لیسو کې تجارت د زده کونکو د عملي زده کړی لپاره یوه ډیره ښه لار ده او په عین وخت کې د ښونځي لپاره د درآمد یوه سرچینه بلل کیږي. د لیسو تجارت باید د یوې عملي بیلگې په توگه په مختلفو مضامینو کې وکارول شي، او که په ښه توگه ترسره شي، نو له زده کونو سره به مرسته وکړي چې په راتلونکي کې په خپله یو تجارت پیل کړي.

د افغانستان د کرنې په لیسو او یا د کرنې او وترنری په انستیتیوتونو کې کولای شو یو کوچنی تجارت پیل کړو، او دا کار ډیرو پیسو ته هم اړتیا نلري، ځکه چې د تجارت اصلي موخه باید زده کونکو ته په عملي توگه

د کرهنیزو درسونو وړاندې کول وي. په لیسه کې د یو کوچني تجارت له پیلولو سره به زده کونکي وکولای شي تر څو د نویو فعالیتونو په اړه مالومات تر لاسه کړی. د بیلگې په ډول: که په یوه لیسه کې د چرگانو د فارم یو تجارت موجود وي، نو زده کونکي به وکولای شي چې د فارم د تاسیس، بازارموندنه، دخرڅلاو تخنیکونه، د اسنادو ثبتول او داسې نور په اړه مالومات تر لاسه کړي. زده کونکي باید د تجارت په پر مخ بیولو کې اصلي کسان واوسي که نه نو خپلې اصلي موخي ته به مو چې زده کونکو ته عملي زده کړی چمتو کول دي، ونه رسیږو. د تجارت کوچني والی مهم ندی مهمه داده چې د زده کونکو عملي مهارتونه لوړ کړو.

زده کوونکي د عملي وړتیاوو د زدکړې په موخه د کرهنیزو تجارتونو کمپنیو ته ځي

د ۲۰۱۴ کال په اپریل کې د پڼ دفتر یوه نوي پروژه پیل کړه چې د کرهنی د لیسو او انستیتوتونو او د کرنیزو تولیداتو د کمپنیو ترمنځ پر اړیکو تمرکز لري. ددې پروژې موخه دا ده چې یو شمیر زده کوونکي د زدکړیالانو په صفت خصوصي کمپنیو ته وروپیژني. دا پروژه په ازمایښتي پړاو کې ده او یوازي د افغانستان د درې ولایتونو(ننګرهار، بلخ او سمنګان) لپاره په پام کې نیول شوی ده. دې پروژې په نوموړو درې ولایتونو کې د کرنې انستیتوتونه او ددې په خوا کې یې د بلخ د شولګرې د کرنې لیسه هم تر پوښښ لاندې راوستلې ده. ددې پروژې موخه د کرنې له ښوونځیو سره مرسته او د کرهنې د لیسو او د خصوصي کمپنیو ترمنځ د واټن ختمول دي. زده کوونکي اړتیا لري چې عملي وړتیاوې ترلاسه کړي او دوی کولی شي دا وړتیاوې یوازي د عملي کار له لارې ترلاسه کړي. دا کمپنی د ګټورو عملي وړتیاو د زدکړې ښه فرصتونه ګڼل کیږي.

د پڼ دفتر یو مقدماتي ورکشاپ د تجارتونو لپاره په لاره اچولی وو چې په دې ورکشاپ کې خصوصي کمپنیو د کارزدکړیالانو قبلولو ته زیاته خوښې ښکاره کړې ده. په دې ورکشاپونو کې ښوونځیو وکولی شول ۱۸۰ تنه زده کوونکي د کار د زدکړیالانو په صفت کمپنیو ته وروپیژني.

د هغو زدکړیالانو لپاره چې غواړي په دې کمپنیو کې کار وکړي، موږ یو د کار د راپورونو کتاب د لاک بوک په نامه ددوي لپاره چاپ کړی دی او دوی ته مو ورکړی دی. دا د راپور کتاب په کمپنی کې د زده کوونکو د کارکردګۍ ښودنه کوي او د زده کوونکو لپاره د کارکردګۍ د مخینې حیثیت لري چې په راتلونکي کې د زده کوونکو لپاره د ارزښت وړ دی. دا کتاب د پڼ لخوا چاپ شوی دی او زده کوونکو ته ورکول کیږي. له دې امله د پڼ دفتر په دې پروژه کې د سهولت د جوړولو او د ښوونځیو او کرنیز تجارت ترمنځ د اړیکو د جوړولو دنده لري.

په پایله کې د کرنې او ویترنری ټولو ښوونځیو او انستیتوتونو له کمپنیو او د پڼ له دفتر سره ژمنه وکړه چې دوی به خپل زده کوونکي د کرنیزو محصولاتو د تجارت کمپنیو ته لیږي. له پورته ذکر شوو ښوونځیو او انستیتوتونو څخه تر اوسه د بلخ انستیتوت توانیدلی خپل زده کوونکي د کار د زدکړې لپاره کمپنیو ته ولېږي چې موږ یې درناوی کوو. له بده مرغه نورې لیسې او انستیتوتونه ندې توانیدلي خپل زده کوونکي کم تر کمه د کرنیزو محصولاتو یوې یو تجارتي کمپنۍ ته واستوي. څو ځلې د کمپنیو استازو په دې اړوند د پڼ له دفتر سره اړیکې نیولې دي ترڅو ښوونځي او انستیتوتونه خپل زدکړیالان تشویق کړي او د پڼ مسوول کس د لیسو او انستیتوتونو سره اړیکې ونیولې ترڅو هغوی له دې فرصته ګټه پورته کړي. هیله ده ښوونځي خپل زده کوونکي په پسرلني سمستر کې کمپنیو ته واستوي. ځکه زده کوونکي لا هم د کار د زدکړې به تمه دي او کمپنی هم د هغو قبلولو خوشمن دي.

زده کوونکي وايي چې دوی په ښوونځیو او انستیتوتونو کې د زدکړې په مهال د عملي کارونو زیات فرصتونه نه لري. هغوی تر ډیره تیوريکي زدکړې کړي. هغوی غواړي د عملي وړتیاوو د ترلاسه کولو لپاره له دې پروګرام سره یوځای شي او هغه څه چې دوی په تیوریک ډول زده کړي، په عمل کې یې ترسره کړي. د بلخ انستیتوت ځینې زده کوونکي د کارزدکړې په موخه د ام البیلاډ سبز کمپنۍ ته تللي دي. فضل الدین امیني زموږ یو تن ملګري له دې زده کوونکو سره مرکه ترسره کړې چې تاسې یې د پڼ په خبر لیک کې لوستلی شئ. دا ښکاره ده چې د کار دزدکړې بهیر بریالی وو ځکه موږ هر هغه څه چې زده کوونکو زده کړي وو، موږ د هغو له خولې څخه واوریدل لکه د نبات د ودې ښه شرایط، د نبات لپاره د تودوخې مناسبه درجه، د پلاستیک پواسطه شنو خونو د پوښلو ګټې، د ځینې ګلانو او نباتاتو د شنه کیدو د وخت پیژندل او همدارنګه دوی د نیالیو د ریښې کولو په اړه لاسته راوړنې درلودې.

د بلخ د کرنې او ویترنری انستیتوت زده کوونکي په یوې کمپنۍ کې

د بلخ د انستیتوت زده کوونکي په دې آند دي چې که د کار دزدکړې بهیر دوام وکړي، یوه ورځ به خصوصي کمپنۍ پخپله وغواړي چې د کار دزدکړیالان له دوی سره کار وکړي. ددې دلیل دا دی چې زدکړیالان کولی شي د کمپنۍ په ګټه ډیر کار وکړي او همدارنګه کله چې زده کوونکي خپلو دوستانو او خپلوانو ته د کمپنۍ د فعالیتونو په اړه مالومات ورکړي، دا به پخپله د کمپنۍ په ګټه د تبلیغاتو سرچینه وي چې له دې کمپنیو سره په بازارمونده کې مرسته کوي.

زده کوونکو وویل، دا ښکاره ده چې زدکړیالان د کمپنیو لپاره د اوږو بار ندې، هغوی به د کمپنیو لپاره ګټور مرستیالان وي چې د همدې مرستو په بهیر کې دوی پخپله زیات شیان زده کوي. په همدې دلیل به د کمپنیو دروازي ددوی پرمخ خلاصې وي. یوازینی اړتیا ښه مدیریت دی د زده کوونکو د وړتیاوو د کارولو مدیریت. یوه زده کوونکي موږ ته وویل: وروسته له دوو میاشتو عملي زدکړو اوس باوري یم چې د لویو کارنو د سرته رسولو وړتیا لرم. زده کوونکي باید یواځې په لکچر او نظري زدکړو بسنه ونکړي، هغوی دې پخپله هڅه وکړي ترڅو له فرصتونو څخه کار واخلي او عملي وړتیاوې ترلاسه کړي.

د شاتو د مچيو بکتريايي بيماری

په ۱۹۰۶ کال کې امریکایي ساینس پوهانو د ایبیس میلیفرا (Apis Mellifera) په کالونیو کې د شاتو د مچیو دوه ډوله بکتریایي بيماری وپېژندلې.

امریکايي فول برود بيماري (American Foulbrood) یا AFB

ددې بيماری لامل Paenibacillus Larvae دی. امریکايي فول برود بيماري یوازې د ایبیس میلیفرا پر کالونیو اثر کوي. ددې بيماری نښې یوازې په هغو ړمنځو کې لیدل کیږي چې بچې پکې وي او لکه عضوي سریش بد بوی کوي. د بچیو ړمنځې د ویجاړو ټوټو او ویجاړو او ننوتلي سرپوښونو (Cappings)، او په ننوتلو سرپوښونو کې د مرچ دانۍ پشان سوري لیدل کیږي او یو شمیر حجرې یې بې بچیو او خالي وي.

اخته لاروا کله چې د حجرې سر بندشۍ، مري. دا بيماري هغه مهال برید کوي چې لاروا له هگیو څخه راوتلې وي. په دې مهال کې لاروا یو څه غټیږي مګر د پیوپا په پړاو کې له منځه ځي. په پای کې مړه پیوپا وچيږي او د تیاره رنگ پردې په څیر د حجرې دننه نښلي او په سختۍ سره له حجرې څخه جلا کیږي. که پیوپا مړه شي په حجره کې په عمودي ډول پاتې کیږي.

مخکې له دې چې د بيمارۍ وروستۍ نښې څرګندي شي، که په اخته حجره کې یو د ګوګړو خلی دننه کړو او هغه یو انچ بهر کړو، نو یو تار ډوله، سرپینناکه او بد بویه مایع به له ګوګړ سره رابهر شي.

ددې بيمارۍ له منځه وړل خورا ګران کار دی ځکه چې سپور یې کولی شي تر ۵۰ کلونو پورې ژوندۍ پاتې شي. د AFB د بيمارۍ د تداوی لپاره ډیرې لارې نشته. قرنطین کول یې هم نا شونۍ دی یوازینی لاره چې کولی شي روغو کالونیو ته ددې بيمارۍ د خپرېدو مخنیوی وکړي، باید ټول اخته کنډوان جامې او د ساتنې وسایل یې وسوځل شي. د لا زیات مخنیوي لپاره یې افغان مچی روزونکي باید د مچی روزونکو ټولنه جوړه کړي ترڅو خپل مالومات یو له بل سره شریک کړي او هغه فونډیشن (Foundation) چې له موم څخه جوړیږي، دوی یې پخپله تولید کړي. د موم څخه جوړې شوي وارداتي لوحې کیدای شي د ډیرو ویجاړونکو بيماریو سرچینه وګرځي چې باید د هغو مخنیوی وشي.

ډیرې ځواکمنې کالونۍ کولی شي د امریکايي فول برود بيمارۍ څخه لږ تاوان ووبښي او ژوندۍ پاتې شي. یو ښه مچی روزونکی کولی شي AFB وپېژني او له کالونۍ سره لکه چې پورته ذکر شو، چلند وکړي. ددې اصلي سرچینه کله هم پېژندل شوې نده. د AFB سپورونه په پراخه کچه په ډیری کالونیو (نه په ټولو) کې خپاره شوي دي مګر نښې یې نه لیدل کیږي نو ځکه خو باید اخته کالونۍ دوه تر درې کال مخکې لدې چې بيماري لوړې کچې ته ورسیري، وپېژندلۍ شي.

ځینې کالوني د AFB د بيمارۍ کلینیکي نښې ښکاره کوي او ځینې یې نه ښکاره کوي. ځکه دا کالونۍ توانیدلي دي د سپور کچه را ټیټه کړي.

په ۱۳۹۳ لمریز کال کې د افغانستان د کرهڼې له لیسو سره د انسان په تنگسه کې موسسې د کرنیزو مرستو پروگرام

پروپوزل لیکنې په ۳ دورو آزادو سیالو کې گټونکي شوي او مرستې یې تر لاسه کړي، لومړۍ دوره یې د زده کوونکو د عملي کارونو په برخه کې وو چې ۹ ښوونځیو پکې برخه درلوده، دوهمه دوره د سولر د انرژۍ ترلاسه کولو، کمپیوټر او اړونده سامانونو او د زده کوونکو لپاره میز او چوکۍ او دریمه دوره د څښاک او د عملي کارونو د کروندې د اوبولو لپاره دعمیق څاه گانو کندنل او د تشنابونو او د عملي کار د سیمې احاطه کول وو.

د کرنې د ښوونځیو لپاره حد اقل معیاري سامانونو مرستې:

په تیر کال کې چې نورې کومې مرستې وشوې، هغه د بنسټیزو وسایلو، د عملي کارونو د سامانونو چمتو کولو او د کتابخونو د تجهیز په برخه کې وو چې ۱۲ ښوونځیو ته کتابخونې، ۳ ښوونځیو لپاره میزونه او چوکۍ او ۷ ښوونځیو سره د کرنیزو سامانونو مرسته وشوه.

د کرنیزو ښوونځیو د نظارت او ارزونې ورکشاپ ۲ ورځو لپاره:

په ټولیزه بڼه ۴ ورکشاپونه تر سره شول چې ۳ دا یې په کابل او یو په مزار شریف کې وو. او ټول د کرهڼې ۱۰۴ مدیرانو له ۲۰ ښوونځیو او د معینیت د مرکز او ولایتونو استازو پکې گډون کړی وو.

د کرهڼې د عملي کارونو په برخه کې له ښوونځیو سره مرستې:

تیر کال له ۹۵ ښوونځیو سره د سامانونو، کرنیزو تخمونو، د گل خونو او د څاڅکو په واسطه د اوبولو دسیستم د جوړولو په برخه کې مرستې وشوې چې له دې شمیرې څخه ۸۵ ښوونځیو کرنیز تخمونه او سامانونه، ۱۶ ښوونځیو ته گل خوني او ۵ ښوونځیو ته د څاڅکو پواسطه د اوبولو سیستمونه جوړ شول.

د آزادي سیالۍ له لارې له ښوونځیو سره کوچنۍ مرستې:

ټول ۴۸ ښوونځي په ۱۳۹۳ کال کې د

چې ۲ تر ۳ ورځې یې دوام درلود او د هغو لیسو د استادانو لخوا ښوونه کیده چې ډیر عملي کارونه یې ترسره کړي وو. په ټولیز ډول په کال ۲۰۱۴ کې ۲۴۰ استادانو د کرهڼې له ۱۲۰ ښوونځیو څخه د کرهڼې د عملي ښوونو په برخه کې زدکړه وکړه.

د کرهڼې د لیسو د عملي زدکړو او ښوونو کنفرانس:

په دې کنفرانس کې د کرهڼې ۵۰ لیسو، د پوهنې د وزارت استازو، د تخنیکي او مسلکي ښوونو معینیت، د کرهڼې او مالدارۍ وزارت استازو او له مرکز او ولایتونو څخه د شخصي کرهڼیزو کمپنیو استازو چې ټول ۱۸۰ څخه تر ۲۰۰ تنو پورې رسیدل، برخه اخیستې وه. دې کنفرانس او نندارتون ۲ ورځې دوام درلود.

لوري محدودې دي. نو ځکه د پښ موسسه په راتلونکي کې یواځې له ازمايښتي او وتلو ښوونځیو سره مرستې کوي. د ازمايښتي ښوونځیو په اړه مالومات د (ازمايښتي یا نمونه یي ښوونځیو کرنې او د هغو اجزات) تر نامه لاندې په همدې خبرلیک کې ولولئ.

تیرینگونه او ورکشاپونه:

پراختیایي ستراتیژیک پلان جوړونه:

په ۲۰۱۴ کال کې ټول ۵ ورکشاپونه په کابل او مزار شریف کې ترسره شوي چې په هغو کې له ۹۱ ښوونځیو څخه ۱۱۷ مدیرانو او مرستیالانو او ۲۱ تنه د ولایتونو تخنکي او مسلکي آمرینو برخه اخیستې وه. هرې ښوونیزې دورې د ۳-۴ ورځو لپاره دوام درلود.

د استادانو لپاره د عملي کارونو زدکړه:

د کرهڼیزو لیسو د مختلفو مضامینو د ښې زده کړې په موخه د استادانو د وړتیاو د لوړولو لپاره ۱۱ ورکشاپونه ترسره شول

د انسان په تنگسه کې موسسه د ۲۰۰۵ کال څخه راپدې خوا د یو مرستیال په توگه د افغانستان د کرنیزو لیسو او انسټیټوټونو سره کار کوي. د مرستو موخه داسې زده کړه ده ترڅو د کار د بازار د اړتیاوو سره سم اړتیاوې جوتې او د کرهڼې د پراختیا په برخه کې د یو مهم لامل په توگه برخه واخلي.

مخینه:

د انسان په تنگسه کې موسسې د کرنیزو ښوونو پروگرام له ۱۳۸۶ لمریز کال راپه دیخوا د افغانستان له کرنیزو ښوونځیو سره د ښوونې په برخه کې مرستې کوي او تراوسه یې له ۱۲۰ ښوونځیو سره مرستې کړې دي.

هر کال د کرنیزو ښوونځیو شمیر مخ په زیاتیدو دی او د انسان په تنگسه کې موسسې هم هڅه کړې ترڅو خپلې مرستې د ښوونځیو د اړتیاوو سره سم زیاتې کړي. مگر دا مرستې د تمویل کوونکو له

د کرهڼې د لیسو د عملي ښوونو کنفرانس او نندارتون کابل، کال ۱۳۹۳

په کابل کې د ستراتیژیک پلان په ورکشاپ کې گروپي کار

لمریزې گلخونې او موخې یې

د فاریاب د کرنې په انسټیټوټ کې لمریزه شنه خونه (د سره سیمې)

د ننگرهار د سره رود د کرنې په لیسه کې لمریزه شنه خونه (د تودې سیمې)

څاڅکو په واسطه اوبه کولو سره کولی شو د یو مترمکعب اوبو په مرسته تر ۷۵ کیلو گرامه رومي بانجان تولید کړو. نو د پورتنیو دلایلو له امله به دا ښه وي چې د ترویج د ادارو لخوا شني خوني ترویج شي. همدارنگه د خوښۍ ځای دي چې د کرنې ځینې لیسو او انسټیټوټونو ته ددوی د وړاندیز سره سم د پښ د کرنیزو ښوونو ادارې او ددې دفتر د مالي مرستې پواسطه شني خوني جوړې شوې دي ترڅو وکولی شي له دې لارې د کال په اوږدو کې زده کوونکو ته د عملي کار زمینه چمتو شي او هم له دې لارې د زده کوونکو پواسطه د شنوخنو جوړونه د لیسې د شاوخوا سیمو بزگرانو او کلیو کې رواج شي. له دې جملې څخه کولی شو د هغو شنوخنو یادونه وکړو چې د ننگرهار د سره رود او د فاریاب د کرنې په انسټیټوټ کې جوړې شوې دي.

کولو اجازه هم نه وي نو دوی کولی شي د حویلی د ننه یا د کور خواته شني خوني جوړې کړي او د خپلو کورنیو لپاره د عوایدو سرچینې ومومي.

د سبزپجاتو د نیالیو تولید:

څرنگه چې د نیالیو د تولید لپاره آزاد چاپیریال ډیر په زړه پورې نه دی او هم ددې لپاره چې وخت له لاسه ورنکړو، یا هغه سیمې چې د ودې لنډ موسم لري او یا وغواړو خپل حاصلات تر ټاکلي وخته دمخه بازار ته وړاندې کړو، د سبزیو نیالي په شنوخنو کې تولیدوو چې له دې سره نیالیو ته د نورو بزگرانو او خلکو اړتیاوې چې غواړي سبزي وکړي، هم پوره کړو.

د اوبو صرفه جویي په لږو اوبو زیات تولید: تجربو ښودلې ده چې له شني خوني بهر په آزاده سیمه کې د یو مترمکعب اوبو سره له ۳-۴ کیلو گرامه رومي بانجان تولیدیدای شي او په شني خوني کې د

داسې سیمې شته چې د واورې او باران د اوږدو له امله مواصلاتي لارې بندېږي لکه نورستان، بامیان، بدخشان چې د سبزیو لېږد دې لیرې سیمو ته د زیاتو ترانسپورټي لگښتونو لامل کیږي چې د کلیوالي سیمو خلک به د پیږودلو توان ونلري او په پایله کې سوء تغذیه منځته راوړي. زموږ د وطن ډیری خلک په لوړه بیه د سبزیو د راښوولو توان نلري، نو ځکه په داسې سیمو کې د غذايي توکو او سبزیو تولید په شنو خونو کې ډیره ښه لاره بلله کیږي.

په شنوخنو کې کار آسانه دی او یو زیات شمیر هغه معلولین او معیوبین چې په تیره شل کلنه جگړه کې معلول شوي، کولی شي په شنو خونو کې په کار او فعالیت بوخت شي.

هغه شمیر ښځې چې خپل میړونه یې له لاسه ورکړي دي او د عوایدو لپاره هیڅ لاره نه لري او دوی ته له کوره بهر د کار

رسی ولري.

د پلاستيکي ټولنلو د جوړولو د توکو ارزاني لکه پلاستیک او د کافي بشري ځواک شتون ددې لامل شوی دی چې خلک د پلاستيکي ټولنلو څخه کار واخلي او په لنډه موده کې د کرنیزو محصولاتو د تولید په ډگر کې د پرمخ تلونکو خلکو په کتار کې ودریږي.

د سبو او زینتي بوټو تولید: دا د کرنې یوه مهمه څانگه ده چې کرنه یې د بزگرانو او بڼ والو د ژوند په ښه کولو کې اغېزمن دی او له پلورلو څخه یې کولی شي د قناعت وړ لاسته راوړنې ولري او د شنو خونو څخه د آزادې ساحې په پرتله په یو مترمربع کې څو چنده او باکیفیته حاصل لاسته راوړي. په ریښتیا چې د پلاستيکي ټولنلو رواجیدلو په پایله کې په داخلي بازارونو کې د شنو سبو شتون دوامداره شوی او د خوړو کیفیت او د بزگرانو او بڼ والو کورنی اقتصاد لوړوي. په ټولنلو کې د اصلاح شوو تخمونو د کارولو په مهال به د بزگرانو او بڼ والو عواید تر اوه چنده لوړ شي او دا به یو ښه بدیل وي د کوکنارو د پریښودو او د هغو کسانو لپاره چې د کار د نشتون له امله په تیره د ژمي په مهال رنځ وړي.

څرنگه چې لیدل کیږي د ژمي په موسم کې مختلف سابه له بهر څخه د هیواد مارکیټونو ته ودریږي. د سبو دې وارداتو له ځانه سره د بیماریو، آفاتو او ناکاره بوټو نوي ستونزې منځته راوړي او د وطن د مالي بنسټ یوه د پام وړ برخه له همدې امله له ملکه بهر وځي. زموږ په هیواد کې

تعریف: هغه جوړښتونه دي چې د ښیښې پواسطه پوښل شوي، د نبات لپاره د لمر وړانگې چمتو کوي او د نبات د ودې لپاره تودوخه برابروي.

د گلخونو او یا د پلاستيکي ټولنلو د جوړولو موخې

څرنگه چې پوهیږو د کال په ټولو فصلونو کې د چاپیریال شرایط لکه د تودوخې درجه، لنډل، نور او داسې نور طبیعي لاملونه د نبات دودې لپاره مساعد نه وي او په هر موسم کې توپیر کوي چې دا توپیرونه نه یوازې د نبات د ودې چانس کموي او آن دا چې د نبات د مړینې لامل کیږي. له بلې خوا د کرنیزو تولیداتو لپاره د پیږدونکو غوښتنې تل شتون لري چې د پیږدونکو د غوښتنو یو څه برخه د محصولاتو د پروسس پواسطه پوره کیږي مگر د هغو کسانو اړتیاوې نشو پوره کولی کوم چې غواړي د کال په اوږدو کې تازه محصولات په ځانگړي توگه شنه سبزپجات وکاروي. د بیلگې په توگه کله چې رومي بانجان نه وي، د رومیانو رب تر یو کچې پورې د پیږدونکو اړتیاوې پوره کوي مگر هیڅکله هم نشي کولی د تازه محصول ځای ډک کړي نو ځکه هغه لاره چې کولی شي دا پرابلم حل کړي، د شنو خونو یا پلاستيکي ټولنلو جوړول دي. باید وویل شي چې د علمي څیړنو په برخه کې شني خوني د پام وړ مرستې کولی شي ځکه څیړونکي د ټول کال په اوږدو کې کولی شي خپل د خوښې نبات په شنو خونو کې وروزي او دخپلو څیړنیزو چارو لپاره په دوامداره توگه د خوښې وړ نبات ته لاس